

Eesti Mälu Instituut
AASTAARUANNE

2023

Estonian Institute of Historical Memory
ANNUAL REPORT

Sisukord

Table of contents

Eesti Mälu Instituudi 2023. aasta numbrites <i>2023 in Numbers for the Estonian Institute of Historical Memory</i>	3
Eesti sõjapõgenikud Teises maailmasõjas <i>Estonian World War II refugees</i>	4
Patarei vangla ekspositsioon ja ajutised näitused <i>Patarei Prison Museum and temporary exhibitions</i>	5
Ülevaade Eesti Mälu Instituudi teadustööst <i>Research at the Estonian Institute of Historical Memory in 2023</i>	6
Artikleid ja muid tekste <i>Articles</i>	7
Konverentsid ja seminarid <i>Conferences and seminars</i>	9
Väljaanded, Näitused, Teavitust <i>Publications, Exhibitions, Public outreach</i>	11
Praktiline töö andmebaasidega <i>Practical work with databases</i>	13
Hariduslik tegevus <i>Educational Programmes</i>	15
Kommunistlike režiimide kuritegude portaali täiendus uute artiklitega <i>New articles published on CommunistCrimes</i>	17
Suulise ajaloo portaali Kogu Me Lugu <i>Oral history portal KoguMeLugu</i>	19
Toimunud üritused 2023 <i>Events in 2023</i>	21

Eesti Mälu Instituudi 2023. aasta numbrites

2023 in Numbers for the Estonian Institute of Historical Memory

2023. aastal külastas info-
portaali communistcrimes.org
kuus

keskmiselt ligi 20 000 inimest

KML portaali külastati ligi 20
000 korda, KML YouTube'i
kanal kogus 60 000 vaatamist

Kommunismiohvrite elek-
troonilise memoriaali
külastajate hulk ulatus üle
22 300

2023. aasta lõpuks oli Teise
maailmasõja kestel Eestist
põgenenud isikute andme-
baasis kirjas üle 60 000 isiku

Ajutisi näitusi toimus 17
asukohas üle Eesti

Suvekoolides osales 80 inimest,
liitlassõduritele Eesti
ajalooga tutvumise programmis
60 sõdurit

Eesti kommunismiohvrite
memoriaali mälestusseinale
lisati 200 ohvri nimed

KML salvestas 5000 minutit
intervjuusid

20 000

60 000

22 300

60 000

17

80+60

200

5 000

In 2023, international portal
communistcrimes.org received
20 000 monthly visits

Kogu Me Lugu oral history
portal received approximately
20 000 visits, its YouTube
channel received 60 000 views

Estonia's Victims of
Communism database had over
22 300 users

World War II refugee database
had approximately 60 000
entries by the end of 2023

Temporary exhibitions were
held in 17 different locations

80 people took part in the EIHM
Summer School, 60 members of the
Allied Forces serving in Estonia at-
tended our educational programme

The names of 200 victims of
communism were added to the
Remembrance Wall

Kogu Me Lugu recorded 5000
minutes of interviews

Eesti sõjapõgenikud Teises maailmasõjas

Estonian World War II refugees

Meelis Maripuu

2024. aastal möödub 80 aastat Teise maailmasõja lõpusündmustest Eestis, mis määras meie ajaloo järgmisteks aastakümneteks. 2024. aasta on kavandatud teema-aastana, mil suurem osa meie avalikkusele mõeldud üritusi on seotud antud teemaga. Sellega seoses alustas Eesti Mälu Instituut juba 2022. aastal Teise maailmasõja kestel Eestist põgenenud isikute andmebaasi koostamist, mis annab ajaloolastele ja rahvastikuteadlastele võimaluse analüüsida Eesti ühiskonda tabanud ränka kaotust nii kvantitatiivsete kui kvalitatiivsete meetoditega. Samas on koostatav andmebaas juba täna väärtuslik pereajaloo allikas ja jäädvustab möödunud põlvkondade saatust.

2023. aastal keskenduti esmajoones suuremate andmekogude digiteerimisele ja andmebaasi liitmisele. Need andmed puudutavad suuremas mahus Rootsi ning Põhja-Ameerikasse jõudnud põgenikke. Põgenike andmeid võrreldakse varasemate Eesti Vabariigi pereregistri andmetega, et seostada nad oma varasemate elukohtadega.

2023. aasta lõpuks on andmebaasis ca 60 kuni 70 tuhat isikut, nende arv on pidevas muutumises: lisanduvad uued nimed, kuid teisalt väheneb isikute arv topeltkannete ühendamise kaudu. Rootsi jõudnud põgenike andmete kogumisel on meid olulisel määral abistanud rannarootslaste järeltulijad, kes on juba aastaid tegelenud Eestist saabunud inimeste andmete kogumisega Rootsi arhiividest. Andmekogumise esimene etapp lõpeb 2024. aasta septembris, kui möödub 80 aastat II maailmasõja lahingute lõpust Eestis. Seejärel on kavas uurida Eestist lahkunute edasist teekonda uue elukoha leidmiseks Euroopas, Põhja-Ameerikas, Austraalias ja mujalgi. Sellega paralleelselt on jätkunud töö Eesti kommunismiohvrite andmebaasi täiendamisel ja haldamisel.

In 2024, 80 years will pass from the events of 1944 in Estonia, which determined our history for the following decades. In 2024, most of our public events will be dedicated to the topic of Estonian war refugees.

The Estonian Institute of Estonian Memory has started to compile a database of persons who fled Estonia during the Second World War, giving historians and researchers an opportunity to analyze the severe loss that hit Estonian society using both quantitative and qualitative methods. The database will also be a valuable source for genealogists, as it records the fate of past generations.

In 2023, the focus was primarily on the digitization of large data collections and the merging of the database. This data mostly concerns refugees who reached Sweden and North America. The refugees' data is compared with the data on the population register of the Republic of Estonia to link them with their previous places of residence. By the end of 2023, there will be approximately 60 000 to 70 000 entries in the database, but this number is constantly changing. New entries are added and duplicate entries will be merged. We have received invaluable help from the descendants of coastal Swedes concerning the data of refugees who reached Sweden. These volunteers have been collecting the Estonian refugees' data from the Swedish archives for many years. The first stage of data collection will end in September 2024, when 80 years will have passed since the end of World War II seizure in Estonia. In the next stage, we plan to study the journey of those who left Estonia and found new place of residence in Europe, North America, Australia and elsewhere.

Updating and managing the database of Estonian victims of communism has continued parallel to our new endeavours.

Patarei vangla ekspositsioon ja ajutised näitused

Patarei Prison Museum and temporary exhibitions

Martin Andreller

Kommunismiohvrite mälestusmuuseumi rajamise ettevalmistused algasid ekspositsioonifilmide ja -kava koostamisega. Eesmärk oli alustada võtetega ja lõpetada 2024. aasta jooksul ekspositsiooni erinevaid teemasid käsitlevate lühifilmide salvestus ja montaaž. Lisaks toimusid Patareis ekskursioonid ja muuseumiga seotud tegevuste planeerimine. Ehitustegevus algab 2024. aasta suvel ja muuseum avatakse 2026. aasta juunis. Vahepealsel perioodil toimub näituse sisu tootmine ja 2024. aasta lõpus kuulutatalse välja ka vastavad hanked. Tulevase ekspositsiooni jaoks on tallele pandud erilmeisi ja haruldasi eksponaate. Oktoobris leiti Raplamaal metsast roostes piimanõu, mis sisaldas endas erinevaid isiklikke esemeid, dokumente, kaarte, ravimeid ja riided, mis oli sinna tõenäoliselt 1950. aasta augustis peitnud metsavend Kalju Hanniotti. Kalju arreteeriti sama aasta oktoobris ja hukati järgmisel aastal Pagari tänava julgeoleku valdustes. 2024. aasta jooksul saavad kõik erinevad esemed dokumenteeritud ja konserveeritud. Oleme seega saanud juurde väga haruldase museaali tulevase muuseumi vastupanu käsitleva näituse alasse.

2023. aasta oli Patarei näituseala suletud ja muuseumi ettevalmistused olid rohkem tehnilist laadi. Seetõttu korraldasime erinevaid ajutisi näituseid, millest üheks suuremaks kujunes veebruaris Tallinnas avatud näitus „Ukraina. Ristilöömine 365“. Näitus oli pühendatud vene-Ukraina täiemahulise sõja esimesele aastapäevale ja eksponeeriti erinevaid esemeid, mida Kiievi Teise maailmasõja muuseum oli sõjatandril kokku korjanud ning mis ilmestavad agressori tegevusi okupeeritud Ukraina aladel. Näitust külastasid nii kohalikud, turistid kui kooligrupid. Näitus sai teoks Eesti Vabariigi Välisministeeriumi toel ja kahasse Kiievi Teise maailmasõja muuseumi kuraatoritega.

Preparations for the establishment of the Memorial Museum for the Victims of Communism began with shooting exhibition films. The goal is to start shooting films on various themes for the exposition, and finish the recording and editing in 2024. Construction will begin in the summer of 2024 and the museum will open in June 2026. Meanwhile, the exhibition content will be produced, and corresponding tenders will be announced at the end of 2024. In addition to planning the future museum, tours took place in Patarei as well. Various rare exhibits are being kept in store for the future museum. In October, a rusty milk jug was found in a forest in Rapla County, containing various personal items, documents, maps, medicine and clothes, which were probably hidden by forest brother Kalju Hanniotti in August 1950. Kalju was arrested in October 1950 and executed the following year in the Pagari Street security compound. In 2024, his items will be documented and conserved. We have thus acquired rare items that will cover the story of post-war resistance in the future exhibition.

In 2023, Patarei exhibition area was closed. Instead, various temporary exhibitions were organized, the largest of which was the exhibition “Ukraine. Crucifixion 365”, which opened in Tallinn in February. The exhibition was dedicated to the first anniversary of the full-scale Russo-Ukrainian war. The exhibition included various items collected from the battlefield by the Kyiv World War II Museum, illustrating the aggressor’s activities in the occupied Ukrainian territories. The exhibition was visited by locals, tourists and school groups, and made possible with the support of the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Estonia and in collaboration with the curators of the Kyiv World War II Museum.

Ülevaade Eesti Mälu Instituudi teadustööst

Research at the Estonian Institute of Historical Memory in 2023

Toomas Hiio

Eesti Mälu Instituut on 2023. aasta kestel jätkanud kõigi oma seniste peamiste tegevussuundadega. Instituudi teadusliku uurimise personali kuulusid 2023. aastal vanemteadur dr. Peeter Kaasik, vanemteadur dr. Olev Liivik, vanemteadur dr. Meelis Saueauk, teadur Hiljar Tammela, teadur Aivar Niglas, teadurprojektijuht Eli Pilve ja Kogu Me Lugu projektijuht Elmar Gams. Asutuse teaduspotsiaali tõstmise ja teadurite enesearengu toetamiseks jätkasid teadurid Eli Pilve, Elmar Gams ning toimetaja projektijuht Marju Meschin õpinguid doktorantuuris. Instituudi organiseerimisel ilmus 2023. aastal Georg Heitmanni raamat “Surm peab ootama. Siberisse küüditatud eestisakslase Georg Heitmanni päevik aastatest 1945–1947” (Tallinn: Argo, 2023), mille tõlke toimetas dr. Olev Liivik. Sihtasutus osaleb oma esindajate kaudu jätkuvalt erinevates rahvusvahelistes koostöövormides. Meelis Maripuu ja Toomas Hiio osalevad IHRA (International Holocaust Remembrance Alliance) välisministeeriumi juhitava Eesti delegatsiooni liikmetena IHRA akadeemilise töögrupi töös. Selle aasta kaks istungit peeti Horvaatias Zagrebis ja Dubrovnikus (osales Meelis Maripuu). Lisaks on Toomas Hiio valitud Euroopa Mälu ja Süüme Koostöökogu (PEMC; Platform for European Memory and Conscience) juhatusel liikmeks. Juhatusel liige Martin Andreller on Eesti kui vaatljal liikme esindajana Euroopa mälu ja solidaarsuse võrgustiku (ENRS, European Network Remembrance and Solidarity) nõuandva kogu liige. Koostamisel on Eesti Mälu Instituudi järgmiste toimetiste köide, mis on pühendatud Eesti sõjapõgenikele Teises maailmasõjas.

The Estonian Institute of Historical Memory has continued work on all its main areas of research in 2023. The Institute’s research staff included Senior Researcher Dr. Peeter Kaasik, Senior Researcher Dr. Olev Liivik, Senior Researcher Dr. Meelis Saueauk, Researcher Hiljar Tammela, Researcher Aivar Niglas, Researcher-Project Manager Eli Pilve and Kogu Me Lugu Project Manager Elmar Gams.

In order to increase the institute’s research potential and support the researchers’ self-development, researchers Eli Pilve, Elmar Gams and Editor-Project Manager Marju Meschin have continued their doctoral studies. In 2023, Georg Heitmann’s book “Death Must Wait. Georg Heitmann’s diary from 1945–1947” (Tallinn: Argo, 2023) was published, edited by Dr. Olev Liivik.

The Institute continues to participate in various forms of international cooperation. Meelis Maripuu and Toomas Hiio participate in the IHRA (International Holocaust Remembrance Alliance) academic working group as members of the Estonian delegation led by the Estonian Ministry of Foreign Affairs. This year, Meelis Maripuu participated in two sessions held in Zagreb and Dubrovnik, Croatia. In addition, Toomas Hiio has been elected a Member of Board of the Platform for European Memory and Conscience (PEMC). Furthermore, the Institute’s Board Member Martin Andreller is a member of the advisory board of the European Network Remembrance and Solidarity (ENRS), representing Estonia as an observer member.

The next volume of the Proceedings of Estonian Institute of Historical Memory is being compiled, which will be dedicated to the Estonian Second World War refugees.

Artikleid ja muid tekste

Articles

Toomas Hiio	„Excellent Summary on History, Research and Commemoration of Lithuanian Forest Brothers,“ (Book review of Arūnas Streikus (ed.). The Unknown War. Anti-Soviet armed resistance in Lithuania and its legacies. London and New York: Routledge, 2022), Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls, 2 (119), 2023: 227–238	„Excellent Summary on History, Research and Commemoration of Lithuanian Forest Brothers,“ (Book review of Arūnas Streikus (ed.). The Unknown War. Anti-Soviet armed resistance in Lithuania and its legacies. London and New York: Routledge, 2022), Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls, 2 (119), 2023: 227–238
Toomas Hiio	„Seminaristide invasioon Tartu ülikooli alates 1897. aastast: üliõpilaskonna venestamine,“ Taevased ja maised teed: surmast ja rändest Tartu ajaloo, Tartu Linnamuuseumi aastaraamat 24 (2023), 153–191	„Seminaristide invasioon Tartu ülikooli alates 1897. aastast: üliõpilaskonna venestamine,“ Taevased ja maised teed: surmast ja rändest Tartu ajaloo, Tartu Linnamuuseumi aastaraamat 24 (2023), 153–191
Toomas Hiio	Rezension: „Igor Kopõtin: Rahvuse kool: Eesti rahvusarmee ja vähemusrahvused aastatel 1918–1940 [Die Schule der Nation: Die estnische Armee und die Nationalen Minderheiten in den Jahren 1918–1940]“, Forschungen zur baltischen Geschichte 17 (2022), 2023: 256–265	Rezension: „Igor Kopõtin: Rahvuse kool: Eesti rahvusarmee ja vähemusrahvused aastatel 1918–1940 [Die Schule der Nation: Die estnische Armee und die Nationalen Minderheiten in den Jahren 1918–1940]“, Forschungen zur baltischen Geschichte 17 (2022), 2023: 256–265
Toomas Hiio	„Unenäod Fausti ainetel“ (saatesõna), Bernard Kangro, Emajõgi (Tallinn: Hea Lugu, 2023), 297–308	„Unenäod Fausti ainetel“ (foreword), Bernard Kangro, Emajõgi (Tallinn: Hea Lugu, 2023), 297–308
Toomas Hiio	„Tartu 1938 ja 20 aastat hiljem“ (saatesõna) Bernard Kangro, Tartu (Tallinn: Hea Lugu, 2023), 359–372	„Tartu 1938 ja 20 aastat hiljem“ (foreword) Bernard Kangro, Tartu (Tallinn: Hea Lugu, 2023), 359–372
Toomas Hiio	„Finis Estoniae“ (saatesõna), Bernard Kangro, Kivisild (Tallinn: Hea Lugu, 2023), 329–342	„Finis Estoniae“ (foreword), Bernard Kangro, Kivisild (Tallinn: Hea Lugu, 2023), 329–342
Toomas Hiio	„Must raamat“ (saatesõna), Bernard Kangro, Must raamat (Tallinn: Hea Lugu, 2023), 349–364	„Must raamat“ (foreword), Bernard Kangro, Must raamat (Tallinn: Hea Lugu, 2023), 349–364
Toomas Hiio	„Eesti 1944“ (saatesõna), Bernard Kangro, Keeristuli (Tallinn: Hea Lugu, 2023), 289–303	„Eesti 1944“ (foreword), Bernard Kangro, Keeristuli (Tallinn: Hea Lugu, 2023), 289–303
Hiljar Tam-mela	„Rootsi võimude eestikeelsed juhised Gotlandile saabunud paadipõgenikele 1944. aasta sügisel,“ Tuna 2023): 78–82	„Rootsi võimude eestikeelsed juhised Gotlandile saabunud paadipõgenikele 1944. aasta sügisel,“ Tuna 2023): 78–82
Peeter Kaasik	„Soviet Partisan Movement in Estonia 1941–1944,“ Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls, 2 (119), 2023: 33–59	„Soviet Partisan Movement in Estonia 1941–1944,“ Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls, 2 (119), 2023: 33–59
Peeter Kaasik	„Metsaõed: naiste rollist Teise maailmasõja järgses metsavendluses,“ Tuna 3 (2023): 38–57	„Metsaõed: naiste rollist Teise maailmasõja järgses metsavendluses,“ Tuna 3 (2023): 38–57

Artikleid ja muid tekste

Articles

Peeter Kaasik	„Ennustajate käsi on viimastel aastatel käinud küll väga halvasti, kuid nende arv ei näi seetõttu sugugi vähenevat ...“ Vastupanu manifest „Metsavendluse ideoloogilised alused“ (1947–1949),“ Tuna 1 (2023): 115–129	„Ennustajate käsi on viimastel aastatel käinud küll väga halvasti, kuid nende arv ei näi seetõttu sugugi vähenevat ...“ Vastupanu manifest „Metsavendluse ideoloogilised alused“ (1947–1949),“ Tuna 1 (2023): 115–129
Peeter Kaasik	„Legendi looja: Eerik Heinest ja metsavennalegendist,“ Akadeemia 2 (2023): 198–238	„Legendi looja: Eerik Heinest ja metsavennalegendist,“ Akadeemia 2 (2023): 198–238
Peeter Kaasik	„Kõverpeegeldusi ajaloost: rööpjooni 1941. ja 2022. aasta võrdluses,“ Kaitsepolitsei aastaraamat 2022/2023 (20, 2023), 46–52	„Kõverpeegeldusi ajaloost: rööpjooni 1941. ja 2022. aasta võrdluses,“ Kaitsepolitsei aastaraamat 2022/2023 (20, 2023), 46–52
Peeter Kaasik	„Forest Sisters: Women in the Estonian Post-World War II Forest Brother Movement,“ Genocidas ir rezistencija, 2 (54): 210–225	„Forest Sisters: Women in the Estonian Post-World War II Forest Brother Movement,“ Genocidas ir rezistencija, 2 (54): 210–225
Eli Pilve	„Õpetaja - rahvavaenlane. Stalinlik kaadripuhastus teise Nõukogude okupatsiooni ajal Eesti üldhariduskoolis 1944-1953,“ Vabadussõjast iseseisvuse taastamiseni. Uurimusi 20. sajandi Eesti ajaloost, Rahvusarhiivi Toimetised =Acta et Commentationes Archivi Nationalis Estoniae 5 (36), 2023, 271–317	„Õpetaja - rahvavaenlane. Stalinlik kaadripuhastus teise Nõukogude okupatsiooni ajal Eesti üldhariduskoolis 1944-1953,“ Vabadussõjast iseseisvuse taastamiseni. Uurimusi 20. sajandi Eesti ajaloost, Rahvusarhiivi Toimetised =Acta et Commentationes Archivi Nationalis Estoniae 5 (36), 2023, 271–317
Eli Pilve	„Kodu on puutumatu? Eesti maa poliitilistes tõmbetuultes,“ Rukkilill: Okupatsiooniohvrite ühenduste infoleht 7 (2023), 7	„Kodu on puutumatu? Eesti maa poliitilistes tõmbetuultes,“ Rukkilill: Okupatsiooniohvrite ühenduste infoleht 7 (2023), 7
Olev Liivik	„Nõukogude Eesti nomenklatuurne kirjanduseelu. EKP keskkomitee nomenklatuur ja liiduvabariigi kirjandusjuhid,“ Keel ja Kirjandus 66 (1–2): 91–109	„Nõukogude Eesti nomenklatuurne kirjanduseelu. EKP keskkomitee nomenklatuur ja liiduvabariigi kirjandusjuhid,“ Keel ja Kirjandus 66 (1–2): 91–109
Olev Liivik	(toim.) Surm peab ootama. Siberisse küüditatud eestisakslase Georg Heitmanni päevik aastatest 1945–1947 (Tallinn: Argo, 2023)	(Editor) Surm peab ootama. Siberisse küüditatud eestisakslase Georg Heitmanni päevik aastatest 1945–1947 (Tallinn: Argo, 2023)
Olev Liivik	„Eessõna. Sakslaste küüditamine Eestist 1945. aastal ja Georg Heitmann,“ Surm peab ootama. Siberisse küüditatud eestisakslase Georg Heitmanni päevik aastatest 1945–1947 (Tallinn: Argo, 2023), 9–27	„Foreword. Sakslaste küüditamine Eestist 1945. aastal ja Georg Heitmann,“ Surm peab ootama. Siberisse küüditatud eestisakslase Georg Heitmanni päevik aastatest 1945–1947 (Tallinn: Argo, 2023), 9–27
Olev Liivik	„Järelümberasujad meenutavad. Ülevaade 1941. aastal Saksamaale lahkunute mälestustest,“ Vabadussõjast iseseisvuse taastamiseni. Uurimusi 20. sajandi Eesti ajaloost, Rahvusarhiivi Toimetised =Acta et Commentationes Archivi Nationalis Estoniae 5 (36), 2023, 41–61	„Järelümberasujad meenutavad. Ülevaade 1941. aastal Saksamaale lahkunute mälestustest,“ Vabadussõjast iseseisvuse taastamiseni. Uurimusi 20. sajandi Eesti ajaloost, Rahvusarhiivi Toimetised =Acta et Commentationes Archivi Nationalis Estoniae 5 (36), 2023, 41–61

Konverentsid ja seminarid Conferences and seminars

Rahvusvaheline konverents „Kommunistliku terrori Nekropol II“ (9.–10. veebruar), korraldajad Eesti Mälu Instituut ja „Memoriali“ Peterburi ühing

International Conference “Necropolis of Communist Terror”, organised by the Estonian Institute of Historical Memory (Tallinn, Estonia) and Memorial Research and Information Centre/Joffe Foundation (St. Petersburg, Russia), took place in 9.-10. February

Elmar Gams	Aleksanteri konverentsil Helsingis peetud ettekanne "The Legal Framework of Release and Return of Special Settlers in the Estonian, Latvian and Lithuanian SSR, 1953-1990" 25.-27.10.2023	Presentation at the Aleksanteri conference in Helsinki "The Legal Framework of Release and Return of Special Settlers in the Estonian, Latvian and Lithuanian SSR, 1953-1990" 25.-27.10.2023
Elmar Gams	CBSE konverents Kaunases. Ettekanne "“Stalin Died Yesterday”: Discriminatory Pension Policy against the “Former People” in the Baltic Soviet Socialist Republics, 1956-1990" 15.-17.06.2023	CBSE conference in Kaunas. Presentation "“Stalin Died Yesterday”: Discriminatory Pension Policy against the “Former People” in the Baltic Soviet Socialist Republics, 1956-1990" 15.-17.06.2023
Elmar Gams	ESSHC konverents Göteborgis. Ettekanne "Kogu Me Lugu - a Collection of Personal Stories of Estonia from the 20th Century" 12.-15.04.2023	ESSHC conference in Gothenburg. Presentation "Kogu Me Lugu - a Collection of Personal Stories of Estonia from the 20th Century" 12.-15.04.2023
Marju Meschin	Ettekanne „Estonian State Propaganda Office and its borderlands’ policies in the Silent Era (1934–1940)“ CBSE konverentsil Kaunases (17. juuni)	Presentation „Estonian State Propaganda Office and its borderlands’ policies in the Silent Era (1934–1940)“ at the CBSE conference in Kaunas (17.06.2023)
Marju Meschin	Ettekanne „Estonian State Propaganda Office and its Influence on the Estonians’ Historical Memory in the Silent Era“ Tallinna Ülikooli konverentsil „Post-Socialist Memory Cultures in Transition“ (22. september)	Presentation „Estonian State Propaganda Office and its Influence on the Estonians’ Historical Memory in the Silent Era“ at the conference „Post-Socialist Memory Cultures in Transition“ in Tallinn University (22.09.2023)
Toomas Hiio	Osalemine IPNi ja PEMCi koostöös korraldatud konverentsi „Remembrance as a key to understanding the present. Successful and comprehensive historical policies in the context of settlements with totalitarian crimes“ (5.–7. detsember 2023) paneeldiskussioonis „The resistance of societies against totalitarian regimes“ (7. detsember)	Participation at the conference organised by the IPN ja PEMC „Remembrance as a key to understanding the present. Successful and comprehensive historical policies in the context of settlements with totalitarian crimes“ (5.–7.12.2023) in the panel discussion „The resistance of societies against totalitarian regimes“ (7.12.2023)
Toomas Hiio	Osalemine organisatsiooni Historians without Borders Soome osakonna korraldatud esimesel Soome ja Eesti ajaloolaste dialoogil (4. ja 5. oktoober 2023)	Participation at the first Estonian and Finnish historians’ discussion, organised by the Historians without Borders Finnish branch (4.-5.10.2023)
Toomas Hiio	Ettekanne „Resistance and collaboration in Estonia during the Soviet and German occupations beginning with 1940“ Läti Okupatsioonimuuseumi konverentsil „Living under a Totalitarian Regime: Conceptual Approaches to Collaboration and Resistance“ (30. mai 2023)	Presentation „Resistance and collaboration in Estonia during the Soviet and German occupations beginning with 1940“ at the conference „Living under a Totalitarian Regime: Conceptual Approaches to Collaboration and Resistance“ organised by the Latvian Museum of Occupations (30.05.2023)

Konverentsid ja seminarid

Conferences and seminars

Toomas Hiio	Ettekanne „Tallinn 22. septembril 1944“ Tallinna Tehnikaülikooli Kolmanda Nooruse Ülikoolile (22. september 2023)	Presentation „Tallinn on 22 September 1944“ for the TalTech Seniors University (22.09.2023)
Toomas Hiio	Osavõtt Memocracy Tallinna seminari eestikeelsest paneel-ümarlauast „Kuidas kaitsta mälu“ koos Maria Mälksoo, Mari-Liis Madissoni, Vello Pettai ja Andres Parmasega (16. juuni 2023)	Participation at the Memocracy Tallinn seminar Estonian panel „How to protect memory“ with Maria Mälksoo, Mari-Liis Madisson, Vello Pettai and Andres Parmas (16.06.2023)
Toomas Hiio	Osavõtt paneeldiskussioonist „Dealing with the Past in Comparative Perspective“ Albaania Demokraatia, Meedia ja Kultuuri Instituudi (IDMC) Mälupäevadel (Memory Days) Tiranas (20. veebruar 2023). Teised osalised Volodõmõr Vjatrovõtš (Ukraina) ja Franak Viacõrka (Valgevene pagulaspresidenti Tsihhanovskaja nõunik), moderaator professor Enriketa Papa	Participation at the panel discussion „Dealing with the Past in Comparative Perspective“ at the Institute for Democracy, Media & Culture's Memory Days in Tirana, Albania (20.02.2023). Other participants included Volodymyr Viatrovych (Ukraine) and Franak Viacõrka (Belarus), moderator Prof. Enriketa Papa
Peeter Kaasik	Ettekanne „Spioonimaaniast ja libaluurajatest“ Tartu ülikooli germanistika ja arhiivinduse osakondade ning õigusteaduskonna konverentsil (seoses Juhana Tuldava elukäiguga) „Vanimast veel vanem amet“	Presentation „Spioonimaaniast ja libaluurajatest“ („Of espionage mania and faux spies“) at University of Tartu
Peeter Kaasik	Ettekanne „Metsaõed“ Eesti Akadeemilise Sõjaajaloo Seltsi konverentsil „Metsavendlus Eestis ja Baltimaades“ (23. september 2023)	Presentation „Metsaõed“ („Forest Sisters“) at the Estonian Academic Society for Military History conference „Metsavendlus Eestis ja Baltimaades“ („Resistance in Estonia and in the Baltics“) (23.09.2023)
Peeter Kaasik	Ettekanne „Ene Mihkelsoni vanemate lugu ja metsavendluse uurimise hetkeseisust“ Eesti Ajaloo- ja Ühiskonnaõpetajate Seltsi, Ene Mihkelsoni Seltsi ja Eesti Kirjandusmuuseumi konverentsil „Olnu on ikka veel täna“ (20. oktoober 2023)	Presentation „The story of Ene Mihkelson's parents and the current research on resistance“ at a conference organised by the Estonian History and Civics Teachers' Association, Ene Mihkelson Society and the Estonian Literary Museum (20.10.2023)
Peeter Kaasik	Ettekanne „Kes on metsavennad ja mis on metsavendlus“ Eesti Mälu Instituudi ja Eesti sõjamuuseumi Metsavendluse sügiskoolis (27. oktoober 2023)	Presentation „Who were the Forest Brothers and what is resistance“ at the Autumn School organised by the Estonian Institute of Historical Memory and the Estonian War Museum (27.10.2023)
Olev Liivik	Ettekanne „Erakorraline rühm. Kas ühe emigrandi Nõukogude Eesti vastu suunatud infooperatsioon, õonestustegevus või hoopis väljapressimine?“ Tartu ülikooli germanistika ja arhiivinduse osakondade ning õigusteaduskonna konverentsil (seoses Juhana Tuldava elukäiguga) „Vanimast veel vanem amet“	Presentation „Erakorraline rühm. Kas ühe emigrandi Nõukogude Eesti vastu suunatud infooperatsioon, õonestustegevus või hoopis väljapressimine?“ („Special forces. An émigré against Soviet Estonia: an information operation, subversion or blackmail?“) at the University of Tartu
Olev Liivik	Ettekanne „The forced migrations of the Baltic Germans. Estonia as a case study“ Regensburgi ülikooli ja Regensburgi Ida- ja Kagu-Euroopa Uuringute Leibnizi instituudi konverentsil „Vertreibung und Erinnerung. Forschungsstand und Geschichtspolitik im östlichen Europa“ (7. oktoober 2023)	Presentation „The forced migration of the Baltic Germans. Estonia as a case study“ at the conference „Vertreibung und Erinnerung. Forschungsstand und Geschichtspolitik im östlichen Europa“, organised by Regensburg University and the Leibniz Institute (7.10.2023)
Olev Liivik	Esinemine Rahvusarhiivi ümarlual „Paber kannatab kõike“ (30. september 2023)	Participation at the National Archives' roundtable „Paber kannatab kõike“ („The paper accepts everything“) (30.09.2023)
Meelis Mari-puu	Osalemine ümarlual „The breakup of the countries under USSR rule: crimes of the past and their national reconstructions“. International Congress of Victims of Communism – Voices for Freedom. 19-20. aprill, Universidad CEU San Pablo.	Participation at the roundtable „The breakup of the countries under USSR rule: crimes of the past and their national reconstructions“ at the International Congress of Victims of Communism – Voices for Freedom. 19-20.04.2023, Universidad CEU San Pablo.

Väljaanded Publications

Remy Klas-Glass, Üks lugu minu elust: Autobiograafiline meenutus Stalini ajast (Tallinn: Nornberg ja Co., Eesti Mälu Instituut, 2023).

Olev Liivik (koost.), Surm peab ootama. Siberisse küüditatud eestisakslase Georg Heitmanni päevik aastatest 1945–1947 (Tallinn: Argo, 2023).

Peeter Kaasik: Koguteose „Sõja ja rahu vahel“ metsa- vendluse köite koostamine ja toimetamine, valmib 2024, ilmub 2025 alguses.

Toomas Hiio, ümber töötatud, uuendatud ja täiendatud õppematerjal Holokaust (2007).

Remy Klas-Glass. “A Story of my Life” (Tallinn: Nornberg ja Co., Estonian Institute of Historical Memory, 2023).

Olev Liivik (Edit.). “Death must wait. Georg Heitmann’s diary from 1945–1947” (Tallinn: Argo, 2023).

Peeter Kaasik. Compiling and editing „Sõja ja rahu vahel“ (“Between War and Peace”), a volume on Forest Brothers; will be published in 2025.

Toomas Hiio, updating the educational material “Holocaust” (2007).

Näitused Exhibitions

Ukraina 20.sajandi kriisides - Tõnismägi 8, Välisministeerium, Ühendministeeriumite hoone, Riigikogu, Kubernerite aed, vene föderatsiooni saatkonna ees, Tapa väljaõppekeskus, Toronto raekoda, Toronto Tartu College.

Saabus “Vabastaja” - Tõnismägi 8, Sisekaitseakadeemia, Tapa väljaõppekeskus

Kommunism = Rašism - Harju tänava haljasala servas, Vilde kuhu lähedal; Välisministeerium

Ukraina - Ristilöömine 365... - Harju tänav 7

Märtsiküüditamine - Vabaduse väljak

Ukraine in 20th century crises – at Tõnismägi 8, Estonian Ministry of Foreign Affairs, the joint building of ministries, Riigikogu, Governor’s garden, in front of the Russian Embassy in Tallinn, Tapa Army Base, Toronto Town Hall, Toronto Tartu College.

The “Liberator” arrived – at Tõnismägi 8, Estonian Academy of Security Sciences, Tapa Army Base

Communism = Rashism – on Harju St, Tallinn; Estonian Ministry of Foreign Affairs

Ukraine - Crucifixion 365... – at Harju St 7

March deportation – at Freedom Square, Tallinn

Teavitus Public outreach

Elmar Gams. Raadio 4 saates, mis oli pühendatud ühele KML lühidokumentaale. 24.02.2023

Toomas Hiio. „Lennart Meri pakkus Max Jakobsonile ametit, millest ei saanud keelduda,“ Postimees, 29.09.2023

Toomas Hiio. „Sovetifunktsionääride ja nende abiliste eluvalik osutus väljaspool ajaliku elu mõõdet vaks“ (Eesti Päevaleht, 4.06.2023)

Peeter Kaasik. „Punaarmee Eesti laskurkorpuse formeerimise tagamaadest: Nikolai Karotamme telefonivestluse stenogramm Jossif Staliniga 1942. aasta sügisel,“ Horisont 4 (2023), 38–43

Peeter Kaasik „Vabadussõja kaja 1941. aasta suvesõjas,“ err.ee, 22.09.2023

Peeter Kaasik „Kes ei tööta – see ei söö ehk sovetivõimu võitlusest „parasitidega“,“ Postimees (AK), 104, 8–9, 23.04.2023.

Peeter Kaasik „Boikoteerida olümpiamänge või mitte?“ err.ee, 06.02.2023

Peeter Kaasik „Marksistlik kultuurirevolutsioon ja internatsionaalne kultuuripoliitika, III osa. Ajalooteadvuse moonutamine „rahvaste sõpruse“ vaimus,“ CommunistCrimes, 2023

Elmar Gams on Radio 4 concerning a KML short documentary. 24.02.2023

Toomas Hiio. „Lennart Meri pakkus Max Jakobsonile ametit, millest ei saanud keelduda,“ Postimees, 29.09.2023

Toomas Hiio. „Sovetifunktsionääride ja nende abiliste eluvalik osutus väljaspool ajaliku elu mõõdet vaks“ Eesti Päevaleht, 4.06.2023

Peeter Kaasik. „Punaarmee Eesti laskurkorpuse formeerimise tagamaadest: Nikolai Karotamme telefonivestluse stenogramm Jossif Staliniga 1942. aasta sügisel,“ Horisont 4 (2023), 38–43

Peeter Kaasik „Vabadussõja kaja 1941. aasta suvesõjas,“ err.ee, 22.09.2023

Peeter Kaasik „Kes ei tööta – see ei söö ehk sovetivõimu võitlusest „parasitidega“,“ Postimees (AK), 104, 8–9, 23.04.2023.

Peeter Kaasik „Boikoteerida olümpiamänge või mitte?“ err.ee, 06.02.2023

Peeter Kaasik „Marksistlik kultuurirevolutsioon ja internatsionaalne kultuuripoliitika, III osa. Ajalooteadvuse moonutamine „rahvaste sõpruse“ vaimus,“ CommunistCrimes, 2023

Teavitus

Public outreach

Peeter Kaasik „Marksistlik kultuurirevolutsioon ja internatsionaalne kultuuripoliitika, IV. Materialistlik keeleteadus ning kakskeelsuse ideoloogia ja praktika,“ CommunistCrimes, 2023

Peeter Kaasik „The Echoes of the War of Independence in the Summer War of 1941,“ CommunistCrimes, 2023

Olev Liivik. Esinemine Kuku Raadio saates „Jukuraadio“ teemal „Prostitutsioon Eesti Vabariigi lõpuaastail ja Nõukogude aja alguses“ (30. november 2023)

Peeter Kaasik „Marksistlik kultuurirevolutsioon ja internatsionaalne kultuuripoliitika, IV. Materialistlik keeleteadus ning kakskeelsuse ideoloogia ja praktika,“ CommunistCrimes, 2023

Peeter Kaasik „The Echoes of the War of Independence in the Summer War of 1941,“ CommunistCrimes, 2023

Olev Liivik on Kuku Radio programme „Jukuraadio“ on „Prostitutsioon Eesti Vabariigi lõpuaastail ja Nõukogude aja alguses“ (30.11.2023)

Muu

Miscellaneous

Ajalooteaduslikku kompetentsi eeldavad konsultatsioonid asutustele ja kodanikele

Olev Liivik, Meelis Maripuu, Toomas Hiio: Eesti Mälu Instituudi parima doktoritöö, magistratöö ja artikli konkursile esitatud tööde lugemine ja võitjate väljaselgitamine

Olev Liivik, Hiljar Tammela: Rahvusaaslaste programmi Välis-Eesti kultuuripärandi uurimine ja kogumine Roots

Meelis Maripuu, Mihkel Putrinš, Hiljar Tammela, Ülle Kraft, uurimis- ja koostöökülastus Punase Risti Rahvusvahelise Otsimisteenistuse arhiivis Bad Arolsenis (25.–27. jaanuar 2023)

Consultations for institutions and citizens requiring historical competence

Olev Liivik, Meelis Maripuu, Toomas Hiio: Estonian Institute of Historical Memory International Research Papers Competition

Olev Liivik, Hiljar Tammela: Studying and collecting the cultural heritage of Estonians in Sweden for the Compatriots Programme

Meelis Maripuu, Mihkel Putrinš, Hiljar Tammela, Ülle Kraft. A research visit to the Red Cross archives in Bad Arolsen (25.–27.01.2023)

Pereregister

LAAN, AIN. Sünd: 1938-03-12, TARTU L. Isa ERICH 1908. Emad
1915. [TARTU L kd60 lk687]

☞ **Online-Archiv der Arolsen Archives**

Laan, Ain. Sünd: 1938-03-12. [3.1.1.1 - Nachkriegszeitkartei]

☞ **Online-Archiv der Arolsen Archives**

Laan, Ain. Sünd: 1938-03-12. [3.1.1.1 - Nachkriegszeitkartei]

☞ **Online-Archiv der Arolsen Archives**

Laan, Ain. Sünd: 1938-03-12. [3.1.1.1 - Nachkriegszeitkartei]

Praktiline töö andmebaasidega

Practical work with databases

Ülle Kraft

2023. jätkus töö represseeritute andmete täpsustamisega ja ohvrite nimede väljaselgitamisega.

14. juuni mälestuspäevaks valmis taas neli uut mälestusplaati kokku 200 hukkunu nimega. Kommunismiohvrite elektroonilise memoriaali külastajate hulk on kasvanud u 2500 inimese võrra (14% võrreldes 2022. aastaga), ulatudes üle 22300. Keskmine külastanute arv on kasvanud 16%. Kasvanud on teistest riikidest tehtud päringute arv – kui 2022. aastal oli kolmveerand külastustest tehtud Eestist, siis 2023 oli see osakaal langenud 70%-le. 5% (1100 kasutajat) on USAst, 4,3% (965 kasutajat) Soomest, 3,8% (859 kasutajat) Rootsist. Üle 100 kasutaja on veel Venemaal, Saksamaal, Austraalias, Ühendkuningriikides, Kanadas, Hollandis, Itaalias ja Prantsusmaal (riigid, kuskasutajaid on üle 100). 2022. aasta lõpus loodud Teise maailmasõja kestel Eestist põgenenud isikute andmebaas kasvab jõudsalt. Lisaks Eestist lahkunud isikute kartoteegile (ERA.4942.4) ja nn Rootsi põgenike kartoteegile (Eesti Komitee, Eesti põgenike kartoteek, EKLA, f. 381) on andmebaasi lisatud Rootsi politsei ülekuulamisprotokollide kokkuvõtted (Polisförhör, Rootsi Riigiarhiiv). Läbirääkimised jätkuvad ka Arolseni arhiividega, et leida parim moodus nendel olemasolevaid andmeid andmekogus kasutada. Jätkub Eesti Abistamiskomitee kartoteegi andmete sisestamine ja USAs surnud isikute surmaandmete täpsustamine. Andmekoguga on juba liidetud Saksa ja Soome sõjaväes teeninute nimekirjad ning Album Academicumi (Tartu Ülikoolis õppinute) andmed. Mõlemad andmekogud sisaldavad väärtuslikku lisateavet isikute saatuse kohta. Lisamise ootel on Punaarmee teeninute nimekirjad, Kanadas surnute nimekirjad (saadud 2023 VEMUst), Taani kaudu põgenenute kartoteek ning mitmeid väiksemaid andmekogusid.

In 2023, we continued our work on specifying the data and names of repressed persons.

On June 14, the Day of Mourning and Commemoration, four new commemorative plates with the names of 200 victims were opened at the Maarjamäe Memorial for the Victims of Communism. The number of visitors of the e-Memorial of the Victims of Communism has increased by approximately 2,500 people (14% compared to 2022), reaching over 22,300. The average number of visitors has increased by 16%. The number of inquiries made from other countries has also increased. In 2022 three quarters of the website's visits came from Estonia; in 2023 this has dropped to 70%. 5% (1100 users) of the visitors are from the USA, 4.3% (965 users) from Finland, 3.8% (859 users) from Sweden. There were more than 100 users from Russia, Germany, Australia, the United Kingdom, Canada, the Netherlands, Italy and France.

The database of persons who fled Estonia during the Second World War, created in 2022, is growing rapidly. In addition to the card index of persons who left Estonia (ERA.4942.4) and the so-called Swedish refugee index (Eesti Komitee, Eesti põgenike kartoteek, EKLA, f. 381), summaries of Swedish police interrogation protocols (Polisförhör, Swedish National Archives) have been added to the database. Negotiations continue with the Arolsen archives to find the best way to use their existing data in our database. The data entry of the Estonian Relief Committee's card index and the specification of the data of persons who died in USA continue. The lists of those who served in the German and Finnish armies and the data of the Album Academicum (those who studied at the University of Tartu) have already been added to the database. Both datasets contain valuable additional information.

Sõjapõgenike andmekogu kasutajaid oli 2023. aastal 368, kasutajate arv kasvab jõudsalt. Sügisel telliti veebilehe parandamiseks arendustööd Webexpert OÜlt. Arendustööde tulemusena muutub veebiotsing kasutajale lihtsamaks ja mugavamaks. 2023. aasta kevadel Rahvusarhiivi Rahvuskaaslaste programmi toetusel kogumisretk Kanada VEMU arhiivi, ühtlasi avati Toronto Vello Hindreuse fotonäitus. Näituse avamisel oli kohal arvukas eestlaskond, kellel tutvustati ka loodatavat andmekogu. Juunis 2023 toimus Varssavis Poola Rahvusliku Mälu Instituudi eestvedamisel elektrooniliste andmebaaside töötuba, kus tutvustati erinevate mäluasutuste andmebaase, vahetati kogemusi ja kontakte. Osalejaid oli Poolast, Leedust, Saksamaalt, USAst jm. Septembris-oktoobris toimus Rahvuskaaslaste projekti teine osa, põgenike andmeid puudutavate säilikutega tutvumine Lakewoodi Eesti Arhiivis ja Minnesota Ülikooli Immigratsiooniuringute keskuses. Taaskord kogunes märkimisväärne hulk koopiaid ja pildimaterjali põgenemise kohta nii Rootsi kui sealt edasi Kanadasse.

The lists of those who served in the Red Army, died in Canada (obtained from VEMU in 2023), the file index of those who fled through Denmark, and several smaller data collections will be added in the future. There were 368 users of the war refugee database in 2023, and the number of users is growing rapidly. In autumn, web developer WebExpert Ltd. helped us improve the website, making the search function easier and more convenient for the user. In spring 2023, a research trip to the Canadian VEMU archive was supported by the National Archives' Compatriots Program, and a photo exhibition by Vello Hindreus was opened in Toronto. A large Estonian community was present at the exhibition opening and they were given an overview of the database. In June 2023, an electronic database workshop was held in Warsaw under the leadership of the Polish Institute of National Remembrance, where databases of various memory institutions were introduced, experiences and contacts were exchanged. Participants were from Poland, Lithuania, Germany, the USA, etc. In September and October, the second part of the Compatriots Project, an examination of the archives concerning refugee data at the Estonian Archives in Lakewood and the Centre for Immigration Studies at the University of Minnesota, took place. A significant amount of copies and photographic material was collected about the mass flight to Sweden and Canada.

Põgenike intervjueerimine Rootsis

Hariduslik tegevus Educational Programmes

Eli Pilve

Eesti Mälu Instituut on alates 2023. aastast Haridus- ja Teadusministeeriumi strateegiline partner, mille raames tegeleme 20. sajandi totalitaarsete režiimide kuritegude ja inimõiguste rikkumiste alase teabe jagamisega õpetajatele ja õpilastele.

Lisaks sellele korraldas Eesti Mälu Instituut juba kuuendat aastat rahvusvahelisti suvekoole. Nagu juba tavaks on saanud, siis juuli lõpus kogunes peamiselt ajalooõpetajatest koosnev grupp, sekka ka üliõpilasi alates magistritasemest ning mõned diplomaadid ja liitlasohvitserid. Augusti alguses koolitasime keskkooliõpilasi ja ajaloo bakalaureuseastme tudengeid. Kummaski seltskonnas oli 40 osalejat, kes tulid kokku üle ilma. Et saime neid siin võõrustada, selle eest täname koostööpartnereid Saksamaa Liitvabariigi Suursaatkonda, Konrad Adenaueri Sihtasutust ja Eesti Sõjamuuseumi.

Suveülikoolide programm keskendub igal aastal erinevates programmivariatsioonides Teisele maailmasõjale, kommunismikuritegudele ja Nõukogude okupatsioonile Eesti vaatepunktist. Sel aastal oli meil aga ka rahvusvahelisi ettekandjaid ning osalejad said muuhulgas ülevaate, millega on Nõukogude okupatsiooni õpetamise seis ajalootunnis Leedus (Ignas Juškevičius), kuidas tegeleb Teise maailmasõja ajalooteemade ja -tabudega Saksamaa (Uta Gerlant) ning kas ja kuidas käsitletakse tundlikke ning vastuolulisi ajaloosündmuseid Kreeka kooliprogrammis (Vaya Papadopoulou). Võib uhkusega öelda, et kõik külalissettekandjad on varem suveülikoolis osalenud kuulajatena. Lisaks suvekooolidele pakkusime sel suvel kolmele grupile Briti liitlassõduritele kolmepäevast Eesti ajaloo tutvumise programmi, mis annab ülevaate Eesti iseseisumisest, okupatsioonidest ja okupantide inimsusevastastest kuritegudest ning iseseisvuse taastamisest.

The Estonian Institute of Historical Memory has been a strategic partner of the Ministry of Education and Research since 2023, educating teachers and students on the crimes and human rights violations of totalitarian regimes of the 20th century.

The Estonian Institute of Historical Memory organized international summer schools for the sixth year in a row. A group consisting mainly of history teachers gathered in July, along with Master's students as well as some diplomats and allied officers. In August, a summer school for high school students and undergraduate students took place. There were 40 participants in each group from across the world. We would like to thank our cooperation partners, the Embassy of the Federal Republic of Germany, the Konrad Adenauer Foundation and the Estonian War Museum, for hosting this programme. The Summer School programme focuses on the Second World War, communist crimes, and the Soviet occupation from an Estonian perspective. This year, however, we also had international speakers, and the participants were given an overview of the state of teaching the Soviet occupation in history lessons in Lithuania (Ignas Juškevičius), how Germany deals with historical topics and Second World War taboos (Uta Gerlant), and how sensitive and controversial historical events are addressed in the Greek school curriculum (Vaya Papadopoulou). All guest speakers had previously partaken in the Summer School as participants.

In addition to Summer Schools, British allied soldiers participated in a three-day program on Estonian history, which gave an overview of Estonia's independence, occupations and crimes against humanity by the occupiers, and the restoration of independence.

See on ühelt poolt meie tänu liitlastele nende teenistuse eest, teisalt soov anda neile teada, kus nad on ja miks. Hea meel on tõdeda, et huvi liitlaste poolt meie ajaloo vastu on suur. Nende treeningprogramm siin on tihe ning vastastikutöögraafikute klapitamisel õnnestus sel korral kaasata haridusprogrammi ligi kuuskümmend sõdurit.

Soov väärtustada Eesti iseseisvuse eest seisjad ja anda detailsem ülevaade nende tegevusest kannustas ka sel aastal korraldama metsavendluse sügiskooli meie oma keskkoolinoortele. Loengute, dokumentaalfilmide ja ekskursioonidega punkripaikadesse andis programm ülevaate ajaloolisest metsavendlusest. Lisaväärtuseks see, et ühe nädalavahetuse said õpilased veeta õues, ööbida telgis, teha lõkkel süüa, õppida orienteeruma jt elus vajaminevaid oskusi, mida me tänapäevaste mugavustega liigselt harjudes sageli enam ei mäleta. Sellepärast toimub koolitus ka oktoobrikuus, et ei jääks petlikku muljet, et metsavennaolu oli tore romantika ja vabaõhupiknik. Kõigi ebamugavuste ja raskuste kiuste võitlesid need mehed ja naised Eesti riigi iseseisvuse eest ajal, kui riiki ennast enam ei olnud, ning meie asi on, et seda mitte kunagi ei unustataks.

Giving our Allies in-depth knowledge on where they are and why is our way to thank them for their service. We are pleased that the Allies are interested in our history. Their training program here is intense, and by coordinating our work schedules, we managed to include nearly sixty soldiers our educational programme.

A desire to draw attention to those who stood up for Estonia's independence and to provide a more detailed overview of their activities prompted us to organize the Forest Brothers' Autumn School for high school students. The programme provided an overview of the Forest Brothers with lectures, documentaries, and tours to bunker sites. Students spent a weekend outdoors, slept in tents, cooked on a campfire, learned orienteering and other skills. The Autumn School is held in October, so as not to give the impression that the Forest Brother's life was a picnic. Despite inconveniences and difficulties, these men and women fought for Estonian independence at a time when the state no longer existed, and it is our job to ensure that this is never forgotten.

Sügiskoolist osavõtjad enne rännakut

TERROR
DEPORTATIONS

The Collective Punishment of Kin under Stalin

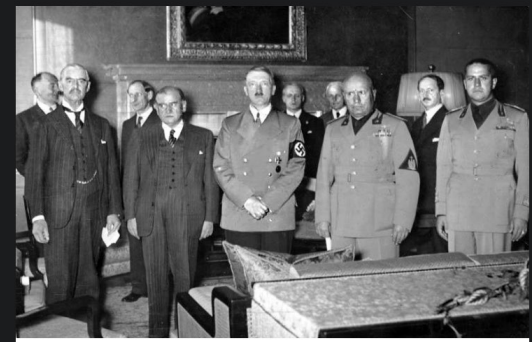
09. September 2023

HISTORICAL EVENTS

The Echoes of the War of Independence in the Summer War of 1941

22. September 2023

HISTORICAL EVENTS
HITLER-STALIN PACT

The Causes and Circumstances of the Outbreak of World War II

22. September 2023

Kommunistlike režiimide kuritegude portaal täienes uute artiklitega

New articles published on CommunistCrimes

Allar Tui

Portaali CommunistCrimes ("Kommunismikuriteod") eesmärk on olla peamiseks infokanaliiks kommunistlike režiimide poolt toime pandud inimsusevastaste kuritegude kohta. Portaalist leiduva info täendamiseks lisasime möödunud aasta jooksul mitmeid uusi materjale. Portaali artiklipank täienes 11 uue eri teemasid käsitleva artikliga. Nende hulgas oli teiste seas artikleid eraomandi likvideerimisest, perekondade kollektiivsest karistamisest, teise maailmasõja tagamaadest ja repressioonidest Balkanil. Artiklid on kirjutatud rahvusvaheliste autorite ja uurijate poolt.

Portaali riikide andmebaasi lisati kaks pikemat ülevaadet, mis käsitlevad Gruusia ja Albaania kommunistliku režiimi kuritegusid. Nende artiklite autoriteks olid vastavalt

Anton Vatcharadze (Gruusia Infovabaduse Arengu Instituudi mälu- ja desinformatsiooni uuringute juht) ja Çelo Hoxha (Albaania kommunistliku režiimi kuritegude ja tagajärgede uurimise instituudi juht). Andmebaasis on nüüd 24 riigi puhul kättesaadav kommunistliku diktatuuri põhjalikum käsitus repressioonidest majanduseluni ning 24 riigi kohta lühemad käsitlused. Pikaajalise eesmärgina on kavas jätkata riikide andmebaasi laiendamist, et see hõlmaks kõiki riike, kus kommunistlik režiim on toime pannud kuritegusid. Praegu on fookuses Aasia ja Ladina-Ameerika piirkonnad. Hetkel otsimegi koostööpartnereid, kellelt nende piirkondade kohta artikleid tellida. Samuti on 2024. aastal mitmeid olulisi Eesti lähiajaloo tähtpäevi, mida soovime oma portaalis kajastada. 9. märtsil möödub 80 aastat Tallinna pommitamisest. 1. detsembril möödub 100 aastat kommunistide riigipöördekatsest.

The purpose of CommunistCrimes.org is to be the main information channel on crimes against humanity committed by communist regimes. Over the past year, we have added new material to the website to supplement the information already available.

11 new articles on various topics were added, covering the liquidation of private property, collective punishment of families, the background of the Second World War, and repressions in the Balkans, among others. The articles were written by international authors and researchers. Two substantial overviews on the crimes of the communist regimes in Georgia and Albania were added to the portal's country database. The authors of these articles were Anton Vatcharadze (Head of Memory and Disinformation Studies at the Georgian Institute for Development of Freedom of Information) and Çelo Hoxha (Head of the Institute for the Study of the Crimes and Consequences of Communism in Albania), respectively. The database now provides an in-depth overview of communist dictatorship in 24 countries (including repressions, economy, etc), as well as short overviews on 24 countries.

The long-term goal is to continue expanding the country database to include all countries where communist regimes have committed crimes. The current focus is on the Asian and Latin American regions. We are currently looking for partners to commission articles on these regions.

There will be several important anniversaries in 2024 that we will cover on our portal. 9 March marks the 80th anniversary of the bombing of Tallinn, and 1 December marks the 100th anniversary of the attempted communist coup. An article will be published on our website on both

Mõlema tähtpäeva puhul ilmub portaalis artikkel, mis annab ülevaate sündmuste käigust ja nende tagajärgedest.

Jätkame koostööd Eesti Rahvusringhäälinguga (ERR), et avaldada tähtpäevaartikleid samaaegselt nii meie kui ka ERR-i portalides. Lisaks püüame end nähtavamaks teha ka sotsiaalmeedias.

Eelmisel aastal külastas infoportaali kuus keskmiselt ligi 20 000 inimest, mis teeb keskmiselt üle 650 külastuse päevas.

Külastajaid oli kõikjalt maailmast, kuid suurim huvi oli Ameerikast, Venemaalt, Ukrainast ja Eestist. Info kättesaadavust neis piirkondades soodustab asjaolu, et portaali sisu on saadaval kolmes keeles: inglise, eesti ja vene. Eesti Mälu Instituudi kommunistlike kuritegude infoportaali saab tutvuda aadressil communistcrimes.org.

anniversaries that provide an overview of the course of events and its consequences.

We will continue our cooperation with the Estonian Public Broadcasting (ERR) to publish anniversary articles simultaneously on both our and ERR's portals. We will also strive to increase our visibility on social media.

Last year, CommunistCrimes.org was visited on average by nearly 20,000 people per month, making it 650 visits per day. The website visitors were from all over the world, but the highest interest was from the U.S, Russia, Ukraine and Estonia. The accessibility of information in these regions is facilitated by the portal's content being available in three languages: English, Estonian and Russian.

The Estonian Institute of Historical Memory's website on communist crimes can be accessed at CommunistCrimes.org.

Communist legacy

What is communism?

Communism is a political ideology born in the 19th century that set as its objective the building of a classless society in which all means of production and all that is produced is owned in common by all members of society. Private property is replaced by public property. Communism is totalitarian by its nature. Its objective was the subjugation of the whole of society to ideology and the exclusive leadership of the Communist Party.

[Read more](#) →

Justice and condemnation

Since the 1990s, persons guilty of crimes of communist regimes have been taken to court in many former Eastern Bloc countries. For many years, appeals have been issued for the formation of an international tribunal to try the crimes of communism.

[Read more](#) →

Why commemorate the victims of communism?

Communist regimes of terror are part of the historical identity of the peoples who endured them, and of the whole world. The tens of millions of victims of communist terror and genocide, are a warning from the past of the consequences of lust for power and politics guided by inhuman ideologies.

[Read more](#) →

Herbert Gailan INTERVJUU

April 16, 2024

Rita Metsis (Aire) INTERVJUU

April 16, 2024

Parnard Vilukas INTERVJUU

April 12, 2024

Tiiu Valmet INTERVJUU

April 11, 2024

Hilja Järv (Altberg) VIDEOLUGU

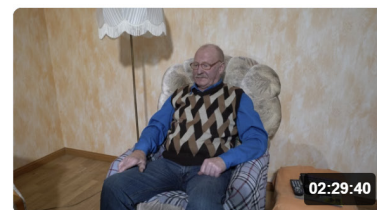
March 9, 2024

01:22:55

40:42

Ants Aalam INTERVJUU

02:29:40

Suulise ajaloo portaal Kogu Me Lugu

Oral history portal KoguMeLugu

Elmar Gams

2023. a jätkus Kogu Me Lugu vastu üles näidatava huvi kasv.

KML portaali külastati 19805 korda (9781 külastust 2022. a). KML YouTube-kanal kogus 58837 vaatamist ja sellele lisandus 210 uut tellijat (36083 vaatamist ja 142 uut tellijat 2022. a). Portaali ja YouTube-kanali külastustest umbes 70% pärines Eestist. Samal ajal juba kaks aastat järjest on olnud märgata Venemaal pärit külastuste arvu tõusu (3,25% kõikidest külastustest, võrreldes 0,75% 2022. a), mis kindlustas kolmanda koha (portaalis oli 3. kohal USA ja vastavalt YouTube-kanalis Soome). Portaalis olevaid õppematerjale on alla laaditud 628 korral (1068 korda 2022. a, 762 korda 2021. a ja 341 korda 2020. a).

Üheks põhjuseks, miks Venemaalt pärit külastuste arv kasvas, oli meie koostöö Venemaa Memorialiga. 2023. a aitasime neil salvestada neli intervjuud Eestist, millest kolme puhul pakkusime nendele vahetult tehnilist abi. Alates märtsist 2023. a on nad jaganud Kogu Me Lugu videomaterjale oma FB-s ja uudiskirjades.

Õppematerjalide allalaadimiste arvu languse taga oli ilmselt asjaolu, et õpilased ei olnud enam koduõppel. Omakorda 2022. a huve hüppelise kasvu taga oli olnud seotud sellega, et Venemaa oli alustanud täiemahulise sõja Ukraina vastu.

Eelmise aasta veebruaris valmis lühidokumentaali Anflogi Fabritšnikovi 1960. aa kirjutatud mälestuste põhjal. Tema oli Peipsi järve äärest pärit vanausuline, kes oli sundmobiliseeritud Punaarmeele suvel 1941 ja viidud rindele Velikiye Luki all novembris 1942, kus ta oli Saksa poolele üle läinud ja hiljem Eestisse naasnud. 1944. a lõpus sai Nõukogude võim ta kätte ja saatis Gulagi vangilaagrisse, kust ta vabanes alles augustis 1954. 2023. a seda lühidokumentaali koos eesti-, vene- või ingliskeelsete subtiitritega vaadati 1200 korral (1100 YouTube's ja 100 portaalis).

In 2023, interest in KoguMeLugu continued to grow.

The KML portal was visited 19,805 times (9,781 visits in 2022). The KML YouTube channel received 58,837 views and 210 new subscribers (36,083 views and 142 new subscribers in 2022). Approximately 70% of the website and YouTube channel visits came from Estonia. There has also been a noticeable increase in the number of visits from Russia for two consecutive years (3.25% of all visits, compared to 0.75% in 2022). A noteworthy number of visits came from the US and Finland. Educational materials on the portal have been downloaded 628 times (1,068 times in 2022, 762 times in 2021 and 341 times in 2020).

One reason behind the increase of the number of visits from Russia was our cooperation with Memorial Research and Information Centre (Russia). In 2023, we helped them record four interviews in Estonia, and provided technical assistance for three. Since March 2023, they have shared KoguMeLugu videos on their Facebook page and in their newsletters.

The change in downloads of educational materials was probably due to the fact that students were returning to in-person classes in schools. The surge in interest in 2022 was related to Russia's full-scale war against Ukraine.

In February last year, we shot a short documentary based on Anflog Fabritšnikov's memoirs, written in 1960. He was an Old Believer from Lake Peipsi who was forcibly mobilized into the Red Army in the summer of 1941 and taken to the front near Velikiye Luki in November 1942, where he defected to the German side and later returned to Estonia. At the end of 1944, Soviet authorities caught up with him and sent him to the Gulag prison camp, from where he was released in August 1954.

Lisaks koostööle Memorialiga KML videomaterjalide levitamisel oleme tutvustanud meie materjale teistes kanalites. Näiteks salvestasime ühe saate Fabritšnikovist Raadio 4 ja Vabadusraadio/Raadio Vaba Euroopa venekeelne kodulehel Сибирь.Реалии valmis lugu märtsis 1949 Hakassiasse küüditatud Vello Hindreuselt ja tema asumisel tehtud piltidest (vt juulis 2021 ilmunud lühidokumentaali „Jutustus Siberimaast“). 2023. a oleme salvestanud 32 intervjuud Eestis (juba mainitud kolm intervjuud koostöös Memoriali ja kolm intervjuud koostöös Harjumaa muuseumiga) ja Rootsis. Samuti oleme töötanud kolme käesoleval aastal ilmuva dokumentaali kallal, millest üks täispikk film on pühendatud saatusaastale 1944, veel üks Eesti NSV piiritoonile ja üks lühidokumentaal Patarei vanglale.

This short documentary has Estonian, Russian and English subtitles, and was viewed 1,200 times in 2023 (1,100 views on YouTube and 100 views on the portal). In addition to cooperation with Memorial and their helping distribute KML videos, we have introduced our resources on other channels. For example, we recorded a program about Fabrichnikov for Radio 4, and the Russian-language website Сибирь.Реалии prepared a story about Vello Hindreus, who was deported to Khakassia in March 1949, and the photos he took during his settlement (see the short documentary “A Tale of Siberia,” released in July 2021). In 2023, we have recorded 32 interviews in Estonia (including the already mentioned three interviews in collaboration with Memorial and three interviews in collaboration with Harju County Museum) and Sweden. We have been working on three documentaries that will be released in 2024, including a feature film dedicated to the events of 1944, another to the border zone of the Estonian SSR, and one short documentary on Patarei Prison.

Toimunud üritused 2023

Events in 2023

Rahvusvaheline konverents “Kommunistliku terrori nekropol: matmispaikade otsingud ja uurimistö, mälestuspaikade keel ja kujundid” 9.-10. veebruaril Filmimuuseumis.

International conference Necropolis of Communist Terror: Locating and researching burial sites, the language and form of memorials 9-10 February 2023, Estonian Film Museum

Näitus „Ukraina-Ristilöömine 365...“ 26.02.-25.03 aadressil Harju 13 Tallinnas.

“Ukraine – Crucifixion. 365...” 26 February to 25 March 2023 at Harju 13, Tallinn.

Raamatute „Surm peab ootama. Siberisse küüditatud eestisakslase Georg Heitmanni päevik aastatest 1945–1947“ ja Reny Klas-Glassi mälestuste „Üks lugu minu elust. Autobiograafiline meenutus Stalini ajastust“, esitlused 15. veebruaril.

Book launch of “Death must wait. Georg Heitmann’s diary from 1945–1947” and “A Story of my Life” by Reny Klas-Glass on 15 February

Kirjandivõistluse „Kiri küüditatule“ autorite ja juhendajate autasustamine 25. märtsil.

Secondary school students’ essay competition award ceremony on March 25

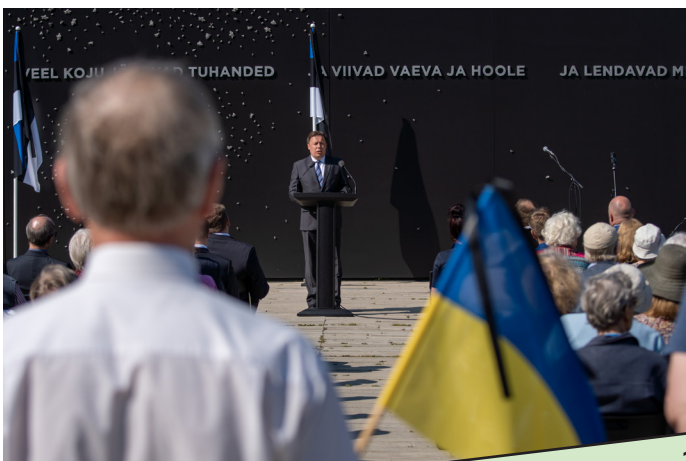
Märtsiküüditamise aastapäev

March Deportation victims commemorated on March 25

Juuniküüditamise aastapäev

82nd anniversary of the June 1941 deportation on 14 June

Eesti Mälu Instituudi suvekoolid (üli)õpilastele ja õpetajatele 23.-28.07 ja 30.07.-04.08.

Estonian Institute of Historical Memory's Summer School on 23-28 July and 30 July to 4 August

Fotokonkursi auhindamine Loovkonkursi “Eesti mälumajakad” auhindamine 23. augustil Stenbocki majas.

Award ceremony of the photo and video competition “Estonian Beacons of Memory” on 23 August at Stenbock House

Üleeuroopaline totalitaarsete režiimide ohvrite mälestuspäev

European Day of Remembrance for Victims of Totalitarian Regimes on 23 August

Jason Steinhaueri loeng „Sotsiaalmeedia ja kaasaja ajaloonarratiivid“ 2. oktoobril.

Social media and modern historical narratives: a lecture by Jason Steinhauer on 2 October

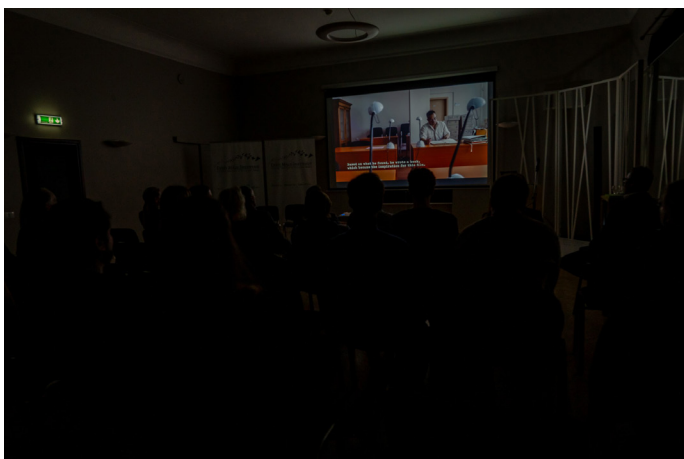
Metsavendluse sügiskool gümnasistidele 27.-29. oktoobril.

Estonian Institute of Historical Memory's Autumn School on 27-29 October

Filmiõhtud: dokumentaalfilmid “Jakub Grossmani jälgedes” septembris ja “Gorikaturist” oktoobris ning mängufilm “Jõulud Vigalas” detsembris.

Film Screenings: In the footsteps of Jakub Grossmann on October 3, Gori the Caricaturist on November 7, Christmas in Vigala on December 19

**Täname oma partnereid ja sõpru
Eesti MälulInstituudi asutajad ja nõukogu liikmed Rahvusvahelise
Kommunismiohvrite Mälestusmuuseumi toetajad Eesti Mälu
Instituudi töötajad, praktikandid ja vabatahtlikud
Kõik koostööpartnerid avalikus- ja erasektoris,
üritustel esinejad, sõbrad ja kaasamõtledjad**

Toeta meid
Support us

Kui soovite anda Eesti Mälu Instituudi toetuseks rahalise panuse, siis kutsume üles annetama meie pangakontole. Kui soovite annetada spetsiifiliselt mõne töövaldkonna heaks, siis palun märkige see pangamakse selgitusse või saatke lisainfona meile e-postiga: (info@mnemosyne.ee). Täname!

If you wish to make a financial contribution to support the Estonian Institute of Historical Memory, we appeal to you to make a donation to our bank account. If you wish to donate specifically for the benefit of a particular field of activity, please indicate it in the bank transfer explanation or send additional information to us via e-mail: info@mnemosyne.ee. Thank you!

Konto andmed

Nimi: Eesti Mälu Instituut
IBAN: EE477700771003093424
BIC: LHVBE22
AS LHV Pank: Tartu mnt 2, 10145 Tallinn

Bank details

Name: Eesti Mälu Instituut
IBAN: EE477700771003093424
BIC: LHVBE22
AS LHV Pank: Tartu mnt 2, 10145 Tallinn

Meiega saab ühendust

SA Eesti Mälu Instituut
Registrikood 90013822
Tõnismägi 8, 10119 Tallinn, Eesti
+372 664 5039
info@mnemosyne.ee

Contact us

Estonian Institute of Historical Memory
Registry code 90013822
Tõnismägi 8, 10119 Tallinn, Estonia
+372 664 5039
info@mnemosyne.ee

Eesti Kommunismiohvrite Memoriaal
memoriaal@mnemosyne.ee

Memorial to Estonia's Victims of Communism
memoriaal@mnemosyne.ee

EESTI MÄLU INSTITUUT

Estonian Institute of Historical Memory

Eesti Mälu Instituudi 2023. aasta tegevuse aruanne

The Estonian Institute of Historical Memory Annual Report 2023

Aruande koostasid: Martin Andreller, Elmar Gams,
Toomas Hiio, Ülle Kraft, Meelis Maripuu, Marju

Meschin, Eli Pilve, Allar Tui

Keeletoimetus: Marju Meschin

Kujundus: Marko Poolamets

Tõlge inglise keelde: Marju Meschin

Illustratsioonid: Eesti Mälu Instituut, Martin

Andreller, Marko Poolamets

Aruande tekstid ja instituudi autorlusega fotod
on kaetud Eesti Mälu Instituudi autoriõigusega
ning nende kasutamine on võimalik omaniku loal.

© Eesti Mälu Instituut 2024

This report was compiled by: Martin Andreller, Elmar
Gams, Toomas Hiio, Ülle Kraft, Meelis Maripuu, Marju

Meschin, Eli Pilve, Allar Tui

Copy editing: Marju Meschin

Design: Marko Poolamets

Translation into English: Marju Meschin

Illustrations: Estonian Institute of Historical Memory,

Martin Andreller, Marko Poolamets

The texts in this report and the photographs where
the Institute is marked as author are protected by
copyright of the Estonian Institute of Historical Memory,
and their use is possible with the permission of the owner.

© Estonian Institute of Historical Memory 2024